

Friedrich Gundolf: Költők és hősök. Ford. Németh Bálint. Pécs, 2018, Varázsló Macska Kiadó. 166 oldal

László András szerint a hősiesség több mint harciaság, és a harciaságot hősiességgé kellene alakítani. Hasonlóképpen gondolta ennek az 1911–13-ban írt, 1921-ben megjelent könyvnek a szerzője, aki a hősiesség világát kiterjesztette a költészetre, nem minden előzmény nélkül (Vergilius, Plutarkhosz, Giordano Bruno, Cesare Della Riviera, Thomas Carlyle stb.). Néhány oldalon foglalkozik Nagy Sándorral, Julius Césarral és Napóleonnal, még rövidebben más uralkodókkal, hadvezérekkel és politikusokkal, ám Gundolf számára Hölderlin, Dante, Shakespeare, Goethe és Stefan George is hős volt. A mű nagy hatást gyakorolt Hamvas Béla költészet és metafizika, költő és pap szoros kapcsolatáról kialakított felfogására, de ezen kívül is ideje volt már, hogy megjelenjen magyarul, ha csak száz számozott példányban is. A hősfogalom fontosságát és kiterjesztésének jogos okait indokolja, egyszerre filozófiai és szinte költői stílusban.

Nagyatádi Horváth Tamás: Szürkület versei. 2005–2011. Budapest, 2018, Cédrus Művészeti Alapítvány. 99 oldal

A szerző nem teljesen ismeretlen a Magyar Hűperión figyelmes olvasói

előtt, hiszen egy könyv- és két lemezismertetője olvasható a folyóirat korai (1. évf. 2. és 2. évf. 1.) számaiban. A *Szürkület* verseiből megtudjuk, hogy mindenekelőtt szépirodalmi érdeklődésű alkotó, habár a hátsó fedélborítón – szimpatikus módon – költői énjétől is elhatárolódik némi képp. A kötet egyaránt mutat poétikai és próza iránti orientációt, hiszen néhány esetben inkább tört sorú irodalmi prózáról (például *Fagyhalál*), mint költeményekről (például *Ancilla Domini*, *Mártírok hava*, *Tekhné*, *Hészüchia*, *Renovatio*) beszélhetünk, ám az előbbieken is alkalmaz lírai sorokat és képeket. Már a verscímekből, valamint a kötet tagolásából – mely a hagyományos „öt elemet” követi (és egyáltalán nem önkényesen sorakoznak az alkotások e részcímei alá) – jól látható, hogy Nagyatádi Horváth Tamás metafizikai érzettségű szerző. Viszont nem programművész. Az izgalmas gondolati címek alatt nem „kifejtések”, hanem személyes megélések következnek, teljesen egyéni, szinte hasonlíthatatlan költészetet formálva. Kiemelhető sajátosság egyfajta „kíméletlenség” (például *JHVH*), amely több más esetben pozitív és negatív megközelítések gyors váltakozását jelenti, amikor is nem tudhatjuk biztosan, hogy „pozitív” vagy „negatív” értelműek-e: „*ráébredsz, nem nyithat / a bajnal, csak üres teret, / ahol már biztos nem ér földet / az ég titokzatos küldöttje*” (*Pörgettyű*). A szóban forgó „kíméletlen” jelleg azonban többnyire önkritika. És nagyon helyesen az, mert ami talán leginkább hiányzik a

mai kultúrából – legyen filozófia, művészet vagy politika –, az az önkorrekcióra, a magunk helyesbítésére való beállítottság, miközben valaha ez képezte minden kultúra alapját. Öszszességében véve: jó itt, versek és megfejtendő gondolatosság együttesében, ahol realizmus, egzisztencializmus és személyesség szépen találkozik egy nem dogmatikus, úgynevezett vallásos idealizmussal.

Vigilia (Budapest) 2018/2. szám. 80 oldal

A 83. évfolyamában járó *Vigilia* idei februári száma, megszokott struktúra mellett (versek, szemle stb.) „A kereszténység és a világvallások” témával foglalkozik: három tanulmány, egy kerekasztalbeszélgetés és egy átfogó fordítói (Görföl Tibor) ismertető formájában. Fontos vállalás, hiszen amikor mi, római katolikusok afelől tájékozódunk, mit tanít az Egyház, hogyan viszonyuljunk más tradicionális vallásokhoz, többnyire laikusok merő véleményeivel találkozunk – legyenek bármennyire határozottak és hangosak. Mivel az Anyaszentegyház két legfőbb, érvényben lévő rendelete a tárgyban, a *Nostra aetate* és a *Lumen gentium* meglehetősen sokféleképpen értelmezhető, úgy gondoljuk, hogy az interpretációk két véglete, a modern „ökumenizmus” és a „hagyományhű” kizárólagosság közül kell választanunk. Ez azonban teljesen hamis alternatíva – két nagyhangú, hamis perspektíva. Egyáltalán nem állítjuk, hogy nagyszerű, a té-

mában nemzetközi hírtű teológusok (Gavin D'Costa, Klaus von Stosch) – tehát laikusok – és egy pap (Patsch Ferenc SJ) állásfoglalásai, okfejtései az Egyház hivatalos álláspontját képviselnék, mégis nagyon figyelemre méltóak azok vélekedéseikhez képest, akik – meglehetősen naív módon – „az Egyház hivatalos álláspontjában” mint afféle megfejtőkódban gondolkodnak, ám valójában mindig a saját vélekedésüket adják elő. Patsch atya – igaz egy metodista lelkész alapján és indokolatlan evolucionizmus által megerősítve – például felhívja a figyelmet arra, hogy a Szent Tamás-i „tökéletesekek” (*perfecti*) állapota összefüggésben áll a többi világvallás ismeretével és elismerésével. Von Stosch pedig arra, hogy az összehasonlító teológia segítségével mélyebben megismerhetjük saját vallásunkat. Mondhatjuk minderre, hogy „liberális teológia”, de nem az.

Nemzetközi Teológiai Bizottság: A kereszténység és a vallások. Ford. Várnai Jakab OFM. Budapest, 1998, Szent István Társulat /Római dokumentumok 8/. 54 oldal

Meglehet, e húszesztendős kiadvány már nehezen beszerezhető, mégis ajánlani érdemes mindazoknak, akik a Római Katolikus Egyház talán túlságosan általános és sokértelmű zsinati konstitúcióján (*Nostra aetate* és *Lumen gentium*) kívül szeretnének tájékozódni – laikusok vélekedésein túl

– az egyházi állásponttól a többi tradicionális valláshoz való helyes viszonyulás tekintetében. Mint a zsinati rendeletek esetében, e dokumentumban is tapasztalható bizonyos „jogászai csúrés-csavarás” – amely a római katolikus vallás elidegeníthetetlen sajátosságává vált az idők folyamán, de a hívek tekintetében megfontoltságot, sőt bölcsességet is hordoz –, azonban világosan láthatjuk, hogy a világvallásokhoz való viszony egyáltalán nem külsőleges ebben a hivatalos dokumentumban, hanem az Atyához, a Fiúhoz (Jézus Krisztushoz) és a Szentlélekhez kapcsolódik. A hiteles vallások léte bensőleg Velük kapcsolatos. Ezen kívül az igazsággal, az üdvösséggel, az Istenről és az emberről alkotott felfogással. Egyiket sem nélkülözi ugyanis a többi világvallás. Mindemellett vigyázni kell arra, hogy létjogosultságukat ne interpretáljuk túl sem az igazság, sem Isten, sem a Szentlélek, sem Krisztus, sem az emberség szempontjából, hanem *teljes egységben* lássuk és kezeljük ezeket. Nincs tehát olyan érvényes szemlélet, hogy a többi vallás kapcsolatos Istennel, de a Fiúval nem, ahogy olyan igazság sincs, hogy az Atya nélkülözi a Szentleket. És így tovább. A katolicizmus *de iure* és praktikus okokból nem lehet pluralista, és missziója is van. Ez utóbbi pontokon megint megjelenik az említett jogászai és külsőleges szemlélet. Az 1996-ban elfogadott dokumentum azonban a *katolikus intelligencia* létére utal, amely két értelemben is egyetemes: egyrészt az intelligencia tekintetében, amely

próbálja megérteni a tradicionális vallásokat és egyáltalán a létük mértékét, másrészt a katolicizmus szintjén, amely integrálni akarja azokat, durva térítések nélkül, inkulturáción túl.

Iohannes Scotus Eriugena: A szellem sasmadarának hangja. Homília Szent János evangéliumához. Ford. Alácsi Ervin János és Németh Bálint. Gödöllő, 2018, Sursum Kiadó. 120 oldal

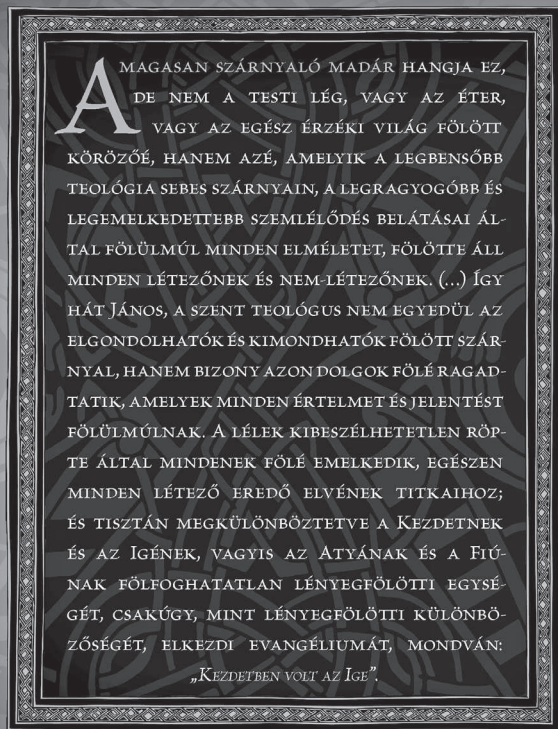
Iohannes Scotus Eriugena, a kiemelkedő Karoling-kori teológus legjobban hagyományozott, kései műve a kéziratok tanúsága szerint szentbeszéd, jellegét tekintve azonban inkább egyfajta – liturgikus vonatkozásokkal is bíró – *meditatio* a jánosi prólógus első tizennégy passzusáról. János evangélista, „*a szellem sasmadara*”, „*az igazság legmagasabb szemlélésének*” szimbolikus alakja, azon dolgok „*ismeretére vezet el a hívő lelkeket, amik Krisztusban örökkévalók*”. Isten Fiát nem emberi oldaláról mutatja be, hanem mint Ige-Istent, az Atya örök és szakadatlanul zengő szavát, mely által minden létrejön és fennáll, s amelyben minden időfeletti módon él, „*élet, és egy*”. Az Ige mint egyetemes élet „*az emberek világossága*”, öntudatunk, alanyi létünk forrása és lényege: „*én világítok bennetek, mert én vagyok az értelemmel fölfogható világnak, vagyis az értelmes és gondolkodni képes természetnek a fénye; nem ti fogtok föl engem, hanem én va-*

gyok az, aki bennetek Lelkem által fölfogom magamat”. Az „igaz világosság”, az egyetlen valódi fény a „világban volt” (van), de „a világ, vagyis az ember” nem fogadta (fogadja) be. Akik azonban befogadják, azaz felismerik legbensőbb önmagukban és önmaguként, ugyanakkor pedig „hisznek

az ő nevében”, az Atyával egylényegű isteni természetében, azoknak hatalmat ad, „hogy Isten fiaivá legyenek”. Eriugena műve az örök jelenlét, a testetöltés és újjászületés e mélységes misztériumába enged bepillantást, a kontemplatív istenismereten keresztül, mely az „Úr kebelén nyug-

szik”, s „miután egyszer alaposan meg szemléllhette az igazság arcát, már soha vissza nem hőköl, sem meg nem téved”. A kódexek hangulatát idéző, korabeli illusztrációkkal díszített magyar kiadás az eredeti latin szöveget is tartalmazza, Édouard Jeuneau kritikai kiadása alapján.

IOHANNES SCOTUS ERIUGENA: A szellem sasmadárának hangja

